

2019 – DOSARELE PATRIMONIULUI (XXI): Cea mai veche casă?

*errare humanum est
a greși este omenește*
**Dosarele
patrimoniului (XXI)**

Indigenous Languages
2019
Anul CĂRȚII în ROMANIA

Salvați LIMBA LATINĂ cursul vieții
Nicolae Valahul 1493-1568
primul cardinal român!
curriculum vitae

Romanian Villages
Explore a village and discover centuries old architecture and traditional ways of life.

Știți care este cea mai veche casă din Sibiu?

Trebuie să mănânci ca să trăiești, nu să trăiești ca să mănânci!
(Cicero)

Ei n'au găsit condiții prielnice în patria lor...

cu roadele muncii lor și cu strălucirea numelui lor au contribuit la ascensiunea altor popoare

OLAHUS primul umanist și cardinal român! - A greși este omenește?

- Mănânci ca să trăiești, sau trăiești ca să mănânci?

Din vremurile poetului Ovidiu, care a cunoscut litoralul Mării Negre în exilul său forțat, România a moștenit vechiul dicton latin “**Cuget, deci exist**” - “**Cogito, ergo sum**”. Istoriografia română nu și-a asumat – până în prezent – opera și contribuția pe care primul cardinal român, Nicolaus Olahus, și-a adus-o pe „ecranul vieții intelectuale europene”. Ovidiu V. Buțiu scria, în lucrarea „*Istoria Bisericii Greco Catolice Române*” (2003), despre Nicolaus Olahus: «a fost primul român ce a proiectat (...) ideea latinității poporului român, apropiindu-se de valorile majore ale umanismului apusean prin interpretarea rațională a evenimentelor istorice. Astfel el sublinia că: „**Românii sunt coloni romani**”. Dovadă a acestui lucru este faptul că au multe în comun cu limba romană (latină) ce reprezintă fără îndoială indicii „ale vechimii stăpânirii romane pe aici”».

Analizând istoria și viața lui Nicolaus Olahus, istoricii ar trebui să clarifice chestiunea: **cine a fost primul cardinal român din toate vremurile?** Mass-media contemporană susține că Iuliu Hossu, episcopul de Cluj – Gherla, ar fi fost primul „**Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis**”; astfel, se trece prea ușor cu vederea întâietatea sibianului Nicolae Valahul, numit de papă acum 400 de ani. Biserica Romano-Catolică din România este prima instituție din România, care ar trebui să militeze pentru repunerea în drepturile cuvenite ale marelui nostru înaintaș sibian, vizita Sanctității Sale Papa Francisc în România - în 10-13 mai 2018 - fiind un bun prilej pentru reafirmarea rolului pe care l-au jucat românii în estul vitregit al Europei.

Cuvântul înainte la valoroasa lucrare a prof. clujean Ștefan Bezdechi era semnat de prof. acad. dr. Ioan Lupaș, acesta fiind cel care - la 11 noiembrie 1927, în plenul Academiei Române - a prezentat comunicarea “*Doi umaniști români din sec. XVI*”, trezind interesul lumii academice asupra “munteano-transilvăneanului Nicolae Olahus și bihoreanului Mihail Valahus. El l-a îndemnat pe colegul său Șt. Bezdechi «să facă cercetări privitoare la relațiunile familiare ale lui N. Olahus, (...) și să traducă românește, în metrul clasic al originalului poeziile latinești ale acestui vestit umanist din secolul XVI». Dr.I. Lupaș remarca: «istoriografia și publicistica maghiară nu a putut întâmpina cu seninătatea cuvenită încercarea noastră de a-l readuce acasă pe pribeagul Român, de numele căruia vecinii dela granița de Vest a Patriei întregite se obișnuiseră să profite veacuri de-a-rândul spre a-și spori faima și mândria, de atâtea ori împodobită cu “**pene străine**”. Nu au lipsit, din această parte, observațiunile critice nici cu privire la comunicarea din sânul Academiei Române, nici la cuprinsul unei conferințe ce am ținut în Aula Universității Komensky din Bratislava la 2 mai 1938, când presa din Budapesta s’a grăbit să-i talmăcească ostil cuprinsul, pe care opinia publică și presa cehoslovacă îl socotise deplin doveditor în așa măsură, încât “*Prager Presse*” scria în numărul său dela 5 Mai 1938, că ierarhul care-și doarme somnul de veci în catedrala Sf. Nicolae din Tyrnavia a reușit să întemeieze încă din veacul XVI “*o colaborare între Români și Slovaci*”».

Ștefan Bezdechi scria în prefața lucrării: «Vitregia vremurilor a împiedicat poporul nostru de a se manifesta mai de vreme în domeniul spiritului. Așezat departe și de Bizanțul radiator de lumină și de Apusul care a moștenit și a dus mai departe făclia civilizației, aci, în bătaia tuturor vânturilor, la malurile Dunării, loc de trecere pentru toți barbarii ce se coborau spre miticul Sud, spre mirajul bogățiilor și al belșugului, noi am avut destul de pățimit și abia ni-au fost de ajuns toate energiile noastre ca să ne menținem ființa etnică. Nici când n’am avut parte de o pace mai îndelungată la adăpostul căreia să ne întocmim așezări mai trainice și să dăm puțință duhului românesc să-și desfășoare larg aripile. De aceea abia mai târziu am izbutit să ne integrăm în cultura europeană. Cu melancolie trebuie să constatăm că începuturile manifestărilor noastre culturale abia dacă se pot pune cu două, două și jumătate veacuri în urmă. Și am fi dornici să putem împinge acest hotar mai adânc în trecut». Bezdechi prezintă și contribuția pe care Nicolaus Olahus a adus-o la înființarea colegiului iezuit din Trnava (Nagyszombat), această instituție fiind considerată prima universitate academică modernă din Regatul Ungariei. Reproducem câteva rânduri pe care le dedică lui Olahus unul dintre discipolii săi, **umanistul Cynglus**: «Orice învățat laudă pe mecenatele și sprijinitorul său și stăruie în laudele lui. Pe Tine însă nu te laudă numai unul sau mai mulți învățați fiecare în parte: pe Tine, afară de vestita Panonia, în care spre slava și strălucirea neamului Tău te-ai născut, nu încetează a Te lăuda și alte țări în care odinioară ai petrecut și pe ai căror învățați i-ai ajutat prin aleasa și incomparabila Ta dărnicie și i-ai stimulat la întreprinderi mai de seamă în republica literilor prin sfatul și banii Tăi, în chip cât se poate de liberal. Și Te slăvesc pe drept căci, fie că luăm în considerare erudiția risipită în cărțile Tale, cunoscute și apreciate de toți, fie că ținem socoteală de familia Ta din care se trăgea și strălucitul rege al Panoniei Matei Corvin, ale cărui merite sunt slăvite până la cer, fie că ne gândim la strălucita Ta situație atât eclesistică, cât și civilă, rămânem încredințați că în vremea noastră nu se poate găsi ceva mai nobil, mai de seamă, mai vrednic de laudă, decât aceste lucruri”. Și ceea ce e mai presus decât toate acestea e faptul că nu

există nici în Germania, nici în Belgia, nici la Elvețienii noștri, nici chiar în Italia și Franța om, cu oricât de mică brumă de învățătură, care să nu fi auzit de virtuțile Tale, de erudiția Ta, de liberala Ta dragoste față de literați, și de râvna Ta de a-i ajuta și încuraja. Așa că Tu poți fi socotit și numit pe drept, nu mecenas al unuia singur sau cutărui erudite, dar un mecenas al unor țări întregi. Trăești acum în Panonia, dar laudele învățaturii și dărniceii Tale strălucesc ca razele soarelui în fiecare zi și în alte țări și ținuturi. Tu ești de o potrivă și istoric și poet plin de podoabe, și prea sfânt cap al bisericii și foarte înțelept sfetnic al tronului și ai meritat de mult atâtea laude (Anvers, 1571). Prof. Lupaș completa: «**Împrejurarea că el și-a dezvoltat activitatea departe de patria străbunilor săi nu e izolată, ci poate fi considerată ca un fenomen frecvent, în trecutul poporului românesc, care e bogat în asemenea personalități. Ei n’au găsit condiții prielnice în patria lor, însă cu roadele muncii lor și cu strălucirea numelui lor au contribuit la ascensiunea altor popoare**».

Istoricii ar trebui să promoveze dictonul: «**errare humanum est, sed perseverare diabolicum - a greși este omenește, dar a persista (în greșală) este diabolic**». Și tot ei ar fi trebuit să conducă delegația Suveranului Pontif “**pe urmele primului cardinal român Nicolaus Olahus**”, pe străzile medievale ale Sibiului, orașul moștenind multe clădiri din vremurile în care se năștea aici marele umanist. **Știe cineva unde a locuit primul și singurul cardinal sibian?** Știați că, trecând pe lângă statuia lui Olahus, pe strada Avram Iancu (la nr. 16), puteți admira fațada casei Böbel - cea mai veche din Sibiu (1370)?

Mă întreb dacă, ospitalierele gazde sibiene mai cunosc proverbul latin: «**Edere oportet, ut vivas, non vivere ut edas (Cicero) - Trebuie să mănânci ca să trăiești, nu să trăiești ca să mănânci!?**»

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<http://www.tribuna.ro/stiri/cultura/dosarele-patrimoniului-xxi-cea-mai-veche-casa-141931.html>

The screenshot shows a web browser window with the URL www.tribuna.ro/stiri/cultura/dosarele-patrimoniului-xxi-cea-mai-veche-casa-141931.html. The page features the Tribuna logo with the tagline "Dintotdeauna pentru totdeauna!". A navigation menu includes categories like Eveniment, Actualitate, Stiri de pe strada mea, Sport, Cultura, Sanatate, Timp liber, Tribuna femeilor, and Descopera lumea. The main content area displays the article title "Dosarele patrimoniului (XXI): Cea mai veche casă?" by Marius HALMAGHI, published on 22.02.2019 at 09:20, with 508 views and 0 comments. Social media sharing buttons for Facebook, Twitter, and Email are visible, along with a search bar.

În: Tribuna, 22 februarie 2019